

trud.bg

18.07.2014 г.

Георги Лозанов: Медиите са дежурният виновник на обществото.

Емил Спахийски

- Г-н Лозанов, в парламентарна процедура е един закон, който може да вкара всеки в затвора, ако говори против банките. Имат ли правото медиите да съобщават на обществото нещо вредно срещу банките, ако то е в полза на хората?

- Естественият отговор е “да”. И това не е мой отговор, а отговорът на конституцията. Обществото има право на информация за всичко, което го засяга, включително и банките. Но има и друго. Имаш право да даваш информация, но нямаш право да използваш медиите, за да рушиш доверието в банките целенасочено. Затова смятам, че трябва да има закон срещу тези, които го правят, а не срещу медиите, които дават информация за случващото се в банковия сектор. Закон срещу сценаристите на всякакъв вид кампании, целящи да предизвикат срив във финансовата система, да ударят конкурент, да разрушат системата и да придобият финансови облаги, въобще срещу банковия тероризъм, така да се каже.

- Да разгледаме такъв казус: лидер на политическа партия откровено внушава недоверие към банковата система. Трябва ли медиите да го отрязват или не?

- Естествено, че трябва. На каква база медиите трябва да се превръщат в цензори на политиците и представителите на институциите, при условие че ролята им е на посредници между тях и аудиторията. Медиите нито имат задължение, нито имат шанс да превъзпитат политическия елит. Този въпрос възникна и на времето с т.нар. враждебна реч. Враждебната реч сама по себе си е забранена чрез закона за електронните медии. Същевременно тази реч най-често идва от политиците.

- Как?

- Един политик влиза в една медия и употребява враждебна реч за борба с опонентите си и след това трябва да бъде наказана медията. В един момент аз дори предложих така, както има закон за медийното говорене, политиците да си гласуват един закон за собственото си говорене. И там да напишат какви отговорности носят за своите публични послания.

- Нали е ясно, че депутатският имунитет е за...

- ... за да си говорят каквото си искат, а медиите да поемат обществената отговорност за тяхното говорене.

- Нека дефинираме за читателите “враждебно говорене”.

- Лепене на негативни етикети, за да превърнеш някого във враг и да вдигнеш срещу него вълна на групова омраза.

- Това не го ли наричаме предизборна кампания?

- Да, до голяма степен политическо говорене, особено по време на кампания, се превръща във враждебна реч. Въпросът е, че сме свикнали да я свързваме главно с междуетнически, социални или сексуални различия, а политическата агресия се приема за нещо нормално. На практика още от предишните извънредни парламентарни избори ние сме в една непрекъсната предизборна кампания, в която враждебната политическа реч доминира.

- Можем ли да онагледим какво е политическа враждебна реч?

- Ако дори половината от това, което политиките казват един за друг, е вярно, то всички са за затвора. А както виждаме, не са там. Значи взаимните обвинения са само реторическа стратегия, реч, забранена от закона. По-рано те се обвиняваха в липсата на идеи и на морал. Сега се обвиняват съставомерно...

- Кражби, поръчкови убийства...

- Да. публично да чуеш, че някой е поръчал някого, вече не е дори скандал. Добре, че на политиките не им тежи много думата. Изобщо всеки смята, че щом си политик, още от обещанията, които даваш, можеш да говориш каквото ти е изгодно, без да носиш отговорност за казаното.

- Що за политически елит имаме, щом си говорят на такова ниво?

- В България поначало упражняването на власт през прехода, пък преди това да не говорим, се смята, ако не за престъпление, поне за нарушение на човешки права. Загубено е очакването властта да работи за нещо друго, освен за собственото си възпроизводство. Оттам идва усещането, че тя е на ръба на престъплението, че е привилегия да не спазваш законите. Затова обикновено на власт се идва с обещанието, че този път ще има справедливост и най-после някой политик ще влезе в затвора.

- Защо е толкова важно да се вкара един политик в затвора, при условие че всички правят едно и също? Пък и в крайна сметка нали това са хората, които сами сме си избрали?

- Това може да донесе моментно удовлетворение и кратки аплодисменти. През целия този преход живеем с фрустриращото чувство за крах на справедливостта и търсим възмездие. Много по-важно е обаче не властта да се приема за престъпление, което после трябва да бъде наказано, а да бъде декриминализирана в представите ни, да си изсветли имиджа. Не е работата в това да властваш и да очакваш следващите властници да те накажат - макар че дори и това не става, то би имало дисциплиниращ ефект. Защото иначе каква е разликата между това, да те спре един полицаи на пътя и да ти вземе парите за подкуп, и това мутрите да ти ги вземат за рекет.

- Това криза на обществото ли е, или само на политическата класа?

- Безспорно е криза на обществото. Ние сякаш имаме един такъв неписан обществен договор, който сме сключили с управляващите, че голяма част от обществените блага ще бъдат разпределяни нелегитимно в паралелни мрежи. И така си върви от соца. От времената на "връзкарите", през корупцията, та до мафията. Проблемът на обществото е, че все преподписва този договор, като всеки се надява, че ако не той лично, то негов близък или близък на негов близък, ще участва в това преразпределение на блага. Отказал си се от надеждата, че те изобщо могат да се разпределят легитимно, затова по-добре е да участваш някак в системата, дори с начина, по който гласуваш или си продаваш гласа.

- Възможна ли е съпротива?

- Всяка несправедливост поражда съпротива, въпросът е какъв е ефектът - дали тя не води само до лична трагедия, а обществото да си остава същото. Мисля, че първият болезнен акт на такава съпротива бяха самозапалванията през миналата зима. После дойдоха летните протести. Не случайно те имаха силно морализаторски лозунги, защото не искаха една или друга конкретна промяна, а въобще прекъсване на порочния обществен договор. Те не бяха в стил "да свалим този или онзи", а искаха нов обществен договор, което, разбира се, е трудна работа.

- Не мисля, че обществото изобщо разбира за какво е протестът от последните месеци.

- Точно поради това. Двете страни са си все същите, защото става въпрос за ценностна система, а не за закон. Нормите ги спазваш поради заплата от санкции, докато ценностите ги спазваш, защото са ти присъщи. Те са вътре в теб. Ако отидеш на гости, не крадеш сребърната лъжичка за чай не защото те е страх от наказание, а защото не можеш да си и помислиш да я откраднеш. За този нов обществен договор е необходимо да не крадеш не поради страх от наказание, а поради морал. Развитите общества се крепят на ценности, а не на закони. Докато у нас масовият човек смята, че далаверата, заобикалянето на закона са общоприет път към престижа. Ето защо протестът от миналите месеци остана неразбран.

- Но нали всички ние - бедни, богати, образовани, неграмотни, сме убедени, че искаме друго ниво на обществото, друг стандарт, нов обществен договор. Защо масата не разбира, че това е целта на протеста?

- Протестът може да е насочен срещу някого конкретно, но той е насочен преди всичко към тези, които не протестират - тях трябва да успее да ги убеди. Получи се така обаче, че и те като че ли се усетиха заплашени: "Стойте си там и преподписвате същия този неморален договор." Поради тази причина освен политиците, които винаги са гузни, и пасивните приемаха протеста срещу себе си. Но това е и проблемът, защото е въпрос за време и за култура на протеста, която се трупа, за да може повечето хора да разберат, че това е в тяхна полза.

- В крайна сметка протестът не постигна кой знае колко.

- Първият проблем е, че при зимните протести голяма част от лидерите бяха склонни на политически сделки, което ги дискредитира като протестиращи. Трудни са тези процеси - ако всичко може да се промени с един протест, би било чудо. Но тези протести направиха много за смяната на гледната точка към упражняването на властта.

- Каква бе ролята на медиите в протестите?

- Е, медиите са дежурният виновник в нашето общество. Винаги те са виновни, защото това вече е най-лесното. Ето, дори за банките пак тях ще изкарат виновни. Обичам да цитирам заглавието на една стара приказка - "Всичко в гората е хубаво, само шивачите са лоши". Медиите имат от много кусурите на цялата социална среда, но нека е ясно, че медийната сфера в българското общество е може би най-работещата. Ако я сравним със здравеопазването или с правосъдието, аз твърдя, че тя в по-голяма степен си изпълнява мисията. Вярно е, че през медиите тече и много дезинформация, но нека всички знаят, че медиите не са институции на финалната истина - като съда и църквата. Медията е платформа, през която всеки, който има нещо важно, да може да го каже и обществото да го чуе. И ето един красноречив пример - когато се появиха протестиращите, техните гласове веднага започнаха да звучат в центъра на медийната публичност. Нищо че това естествено доведе до санкции. Например съкратиха бюджета на БНТ с 5 милиона без каквото и да е аргумент.